

Picasso'nun resimlerinin sergilenmesi yasaklanmıştı

Hiç kimse onun bir Musevi olduğunu iddia edemezdi

O Zamanlar

Picasso'nun

atelyesine

çok garip

kişiler

geliyordu.

Picasso

bir casus

kabul ediyordu.

Ve anlamadığım başka birşey de bu kızdan hoşlandığım

BİR DEFASINDA, NİYE BURADA KALDIĞINI SORMUŞTUM. «BURADA OLDUĞU İÇİN GİTMEDİM. BENİ GİTMEME SEVKEDECEK TEK KUVVET, GİTMEYİ BENİM İSTEMEM OLABİLİR.»

Picasso ile kıyafat

ALDATILAN ALMANLAR

Almanlar, Picasso'nun resimlerinin sergilenmesini yasaklamışlardı. Çünkü o, onların gözünde, «dejenere» bir sanatkar ve daha beteri Franco rejiminin bir düşmanı idi. Güçlük çıkarmak için devamlı bahaneler arıyorlardı. İki haftada bir, üniformalı Almanlardan bir grup evine geliyor ve tehdit edici bir tavırla: «Buyur» diyorlardı Sabartes, «burada Bay Picasso oturuyor.» «Hayır, biz buranın Bay Lipchitz'in evi olduğunu biliyoruz.» diyorlardı. Sabartes ise ısrar ediyordu: «Fakat hayır, burası Bay Picasso'nun evidir» diye. Bu sefer, «Bay Picasso musevi midir?» diye soruyorlar ve Sabartes de «Elbette ki, değildir?» diye cevap veriyordu.

Ve bir insanın dini, atalarının vakti edilişine göre tebit edildiğinden, hiç kimse Picasso'nun musevi olduğunu iddia edemezdi. Buna rağmen Almanlar gelmeye ve heykeltıraş Lipchitz'i, Almanya'da olduğunu ve Paris'de hiç bir zaman ikametgâhi olmadığını bildikleri halde, aramaya devam ediyorlardı. Yokluğunu gözleri ile görmek istediklerini ileri sürerek, diyorlardı ki: «Emin olmak istiyoruz. İçeri girip, vesika arayacağız.» Fransızca bilen yükksek bir subay ile iki üç asker içeri gidiyorlardı. Etrafın karışıklığını kendilerine meydan okuduğunu sanıyorlar ve her yerli dikkatlice araştırıyorlardı.

Picasso, benimle tanışmadan önce Almanlarla ufak bir çatışması olduğunu kısaca anlattı bir gün.

1940 ateş-kesinden hemen sonra Almanlar, ilk iş olarak, bankaların mevcutlarına ve kasalarına el koymuşlar; Yahudilerin emlaklerini istimlak etmişlerdi. Bankalarda kasası olan kişiler hakkında da listeler hazırlamışlardı. En çok yabancısı hisse senetleri, değerli evrak, altın, mücevher ve değerli sanat eserleri ile ilgilieniyorlardı.

Paris'de bulunmayan kişiler, kasaları açılıp sayım yapılacağı sırada orada bulunmak üzere hemen geri dönmüşlerdi. Bunlar arasında benim ailem olduğu gibi, sonradan öğrendiğime göre Picasso da varmış. Ve kendi kasası ile ilgilendiği kadar, Matisse'in kasası ile de ilgilienmiş. O sıralarda, zor bir ameliyat geçiren Matisse dinlenmek için Güney Fransa'da bulunuyormuş ve resimleri B. N. C. I-Merkezinde, Picasso'nun kasasının yanındaki kasada bulunuyormuş. Bundan ötürü Picasso kasası açılacağı sırada yanında olmanı çok önemsiyor-

muş. Bankanın bodrum katında iki odada kendi resimleri, bir odada da Matisse'in resimleri duruyormuş. Picasso İnan-

so'nun söylediğine göre, fazla zeki değillermiş. Odaları gezdikleri sırada Picasso, karanlık

yal olduğu için, evrakı tamam olmak şartıyla, Almanların, malına dokunması çok güçmüş, fakat Franco rejimi tarafından «persona non grata» sayılması durumunu ciddileştiriyor ve Matisse de birlikte Naziler tarafından «dejenere» bir sanatkar sayılması daha da dikkatli olmasını gerektiriyormuş. Müfettiş olarak görevli iki Alman askeri gelmişler. Fakat, Picasso'nun

işgal makamları aydınlarla konuşmuştu: baktıklarından, savaş sırasında Paris'de bulunması cesareti işiydi. Nitekim bir çok sanatkar ve yazar, bu arada Léger, André Breton, Max Ernst, André Masson, Zadkine... vb., Almanlar gelmeden önce Amerika'ya gitmişlerdi. Bir defasında, niye burada kaldığını sormuştum. «Burada olduğum için gitmedim. Beni gitmeye sevk edecek tek kuvvet, gitmeyi benim istemem olabilir. Burada kalmış olmam bir cesaret gösterisi değil, tembelliğimin belirtisidir. Burada kalmayı istediğim için, zararı dokunsa bile burada kalacağım.» diye cevap vermişti.

SABARTES EFENDİSİ VE ÜSTADINI UYARIYOR

Beni her gün öğleden önce, «Grande-Augustins» caddesinde gözlüğümde Sabartes hıusuzlaşıyordu. Bir sabah ben, Picasso ve Sabartes resim

man'da saklanmanızı, kaybolmanızı stiyecğim. Kimse burada olduğunuzu bilmeyecek. Günde iki defa yemeğinizi getireceğim. Yukarıda sessizlik içinde çalışabilirsiniz. Böylece hayatında kimsenin bilemeyeceği bir sır olur. Geceleri dışarı çıkabilir, istediğimiz yere gidebiliriz. Dünyada benden başka kimse ile ilgilenecek zoru olmayacağınız için rahat olursunuz...» dedi.

Bunun iyi bir buluş olduğunu söyledim. Fakat söylediklerimin üzerinde biraz düşündükten sonra, «iyi bir buluş olup olmadığını bilmem, çünkü aynı zamanda beni de bağlayıcı» dedi. «Siz hüriyetinizden fedakârlığa razı olunca, benim de olmam gerekir.» Ayrılacağımız zaman; «Sizin kadar ben de, sizi sabahleyin burada gördüğü için Sabartes'ni, homurdanmasından üzül-düm» dedi. «Yemekten sonra

Sabartes efendisini ve üstadını uyarıyor

atelyesinde otururken, yeterince diplomatik davrandığına karar verdi galiba. Ben geldi bir kaç dak' a olmuştu ve hissettigiime göre, ben gelmeden önce hakkında konuşmaktaydılar. Bunlar hoşuma gitmiyor, «Pablo» dedi. «Seni tanıdığım bilirsin, çok fazla elbisesi varki bu iyi bir işaret değildir.»

Bir hafta önce, iyi bir zamanla beni hatırlayan annem evden kaçırabildiği eşyalarımı büyük anneme getirmişti. Haftalardır giydiğim elbiseyi çıkartarak, bunları kullanmaya başlamıştım.

«Sen kendi işine uğraş» diye cevap verdi Picasso. «Kavrama kabiliyetin yok. Bu kızın bir ip üzerinde uyuduğunun farkında olabilecek kadar zeki değilsin. Uyandırmı mı istiyorsun? Yoksa dışınesini mi...? Bki, uykuda gezeleri anlıyamıyorsun... Ve anlamadığın başka bir şey de, bu kız

genellikle burada bulunmaz. Bundan sonra öğleden sonraları gelebilir misiniz?» Benim için münasip olduğunu, fakat şimdiden «Orman'a gideceğimi sanarak ümitlenmesini, çünkü Şubat'a yukarısının soğuk olduğunu sandığımı» söyledim.

«Kabul ediyorum» dedi. «Hem Şubat için daha iyi bir buluş var. Öğleden sonraları kimseyi kabul etmediğim gibi, çalan telefonlara da cevap vermem. Tamamen rahatsızdır. Size çinkografi dersleri vereceğim. Münasip mi?» Cevabım müsbetli...

ÇİNKOGRAFİ DERSİ

Öğleden sonra yapacağım ilk ziyaretimden önce telefon ederek bir saat kararlaştırdık. Tam zamanında oradaydım. Beyaz, sivri yakası olan, kapalı, siyah kadifeden bir elbise giyiyordum. Kızl saçlarını Velasquez'in "Prens" tablosunda gördüğüm biçime sokmuştum. Ba-

o'nun söylediğine göre, taziye zeki değillermiş. Odaları gezdikleri sırada Picasso, karanlık köşelere giderek, yanlış tarafa çekerek, resimlerin üstlerindeki bezleri açıp kapayarak... kısacası insanların dikkatlerini dağıtacak hareketler yaparak, onları adamakıllı şaşkına çevirmiş. Ve askerler Picasso ile Matisse'in eserlerini bilmedikleri için, hangisini gördüklerini, hangisini görmediklerini karıştırmışlar. Kendi resimlerinin ancak 1/3'ini kontrol ettirmiş. Sıra Matisse'in eserlerine gelince; «Biz bunları gördük...» demiş. Askerler resimleri birbirlerinden ayırt edemedikleri için, kabul etmek zorunda kalmışlar ve değerini sormuşlar. Picasso da, kendinin ve Matisse'in tüm resimlerine 8000 frank biçmiş ve böylece hem kendine, hem de Matisse'in bütün resimlerini kurtarmış.

«Almanlar, her şekilde otoriteye saygı duyarlar.» diyordu. «Herkes tarafından tanınan biri olmam v. giderek resimlerimin büyüklüğünü, değerlerini ve tarihlerini en küçük teferruata kadar bildirmem, onları çok etkiledi. Üstelik kimsenin kendilerine, anlaşıldığı takdirde sahibine pahalıya mal olacak bir hikâye anlatabileceğini de sanmıyorlardı.»

O zamanlar, Picasso'nun atelyesine gelen garip kişiler de vardı: Esrarlı bir sanat tarihçisi ve arada sırada görevli olarak gelen bir fotoğrafçı. Picasso onları «casus» kabul ediyordu, fakat bunu incelemeye imkân yoktu ve eve gelmelerini önlemek için de bir sebep bulmak gerekliydi. En korktuğu, bunlardan birinin, özellikle sık sık gelen fotoğrafçının, aleyhinde kullanılabilecek bir kağıdı bir köşeye saklaması ve gelecek olan Gestapo'ya malzeme temin etmesi idi.

Resimleri Hitler tarafından takib edilmiş olduğundan ve

mi...? BEL, yukarıda gösterdiği anlıyamıyorsun... Ve anlamadığın başka bir şey de, bu kızıdan hoşlandığım. Bir erkek çocuğu da olsaydı, bu kadar hoşlanırdım gene... Biraz Rimbaud ile benzerliği var. Hem sen karanlık, kötü düşüncelerini kendine sakla ve aşağıya inerek çalış.»

Sabartés ikna olmuş gözük-müyordu. İçini çekerek aşağıya indi. Picasso ise başını sallıyordu, «Anlayışsızlığa iyi bir örnek» derken. «Hayatta insan bir top atar ve onun duvara çarparak geri geleceğini, böylece bir kere daha atabileceğini umar. Fakat duvar hiç bir zaman yoktur. Eski, ıslak ya-tak çarşafına benzer. Top bu ıslak çarşafa isabet ederse, aşağıya düşer. Asla geri gelmez.» Sonra yan göze bana bakarak; «Korkuyorum» dedi, «sevilmekten ömekten korkuyorum.» dedi ve gülerken ekledi: «Buna karar vermenin zamanı hâlâ gelmedi mi?» «Asla bu kadar yakın olmamıştı size» oldu cevabım.

Bir an için sustu ve, «Merdivenleri çıkarak orman'a gitmemizi ve damlara tepeden baskımızı hatırlıyor musunuz?» diye sordu. Hatırladığımı söyleyince. «Hemen şimdi burada kalmanızı ve yukarıda, "or-

ez'in "Prens" tablosunda gördüğüm biçime sokmuşsun. Bana içeri alan Picasso ağzı açık kaldı şaşkınlıkta ve çinkografi dersine giderken giyecek bir elbise olup olmadığını sordu.

«Elbette ki değil» diye cevap verdim. Fakat bana çinkografi öğretmek niyetinde olduğuna emin olduğumu ve gerçek duruma uygun diye bunları giydiğimi; eğer başka kelimeler ile ifade etmek gerekirse, güzel gözükmeye çalıştığımı söyledim.

Ellerini havaya kaldırarak, «Tanrım...» dedi, «Durumumu güçleştirmek için ne isterseniz yapabilirsiniz. Hiç olmazsa hemsinlerinizin çoğu gibi fethedilmeyi bekleyemez miydiniz? Bahanelerime kanmıyacak olursanız, nasıl buluşacağız?» İçini çekerek tenkidinin etkisini kontrol ettikten sonra yavaşça ekledi: «Hakkımız var. Açık gözlerle olması daha iyidir. Gerçeği kabul etmeseniz bile, tasarruf edilmiş olmayı istemiyorsunuz. Gün işi olduğunca vahşidir.» Kendini güvensiz hissediyormuş gibi durdu ve «Şimdi...» diye konuşmasını bitirdi, «çok zamanımız var. Göreceğiz...»

Sabartés'in sabah çalıştığı odaya geçtik. Picasso ortadan kayboldu ve bir